

Gemeente van Jezus Christus,

'Effata', 'ga open'! We lezen vandaag uit Marcus 7. Een dove man die gebrekkig spreekt wordt bij Jezus gebracht. Zijn beperkingen; alles wat hem zo afsloot van de wereld: zijn gehoor, zijn moeilijke spreken... het wordt allemaal opengebroken wanneer Jezus hem aanraakt. In het evangelie van vandaag merken we weer wat onze roeping is: dat Jezus ons bevrijden wil van onze lasten. En dat het zijn wil is dat wij opengaan voor Hem en voor de mensen om ons heen. God heeft ons niet geschapen om te leven in de duisternis, om maar te blijven ronddolen in onze eigen ellende, maar vóór het Licht. Hij heeft ons bedoeld als mensen die bevrijd mogen leven voor zijn Aangezicht.

Maar als we onze blik laten vallen op de blinde man, die nauwelijks nog contact kan maken, dan is er veel dat je herkent. Je afgesloten voelen, zo lamgeslagen zijn dat je niet meer spreken kunt en niet meer hoort wat anderen zeggen. Lijden dat ons overkomt, ziekte, tegenslagen... er zijn momenten in een mensenleven waarop je afgesneden kunt raken van anderen, van God en van jezelf. Door zorgen overmand, of door pijn, oude kwetsuren en wonden die maar niet willen helen raak je opgesloten in jezelf. Het maalt maar door je hoofd: wat er verkeerd ging, wat jou misdaan werd, of de dingen waar je niet trots op bent. Angst, verdriet en onmacht gaan je gedachten en gemoed bepalen. In de beslotenheid van je hart woekert de onrust door... het niet gestilde verlangen naar verbondenheid; de bevrijding van het ondraag'lijke gewicht op je schouders dat je afsluit van jezelf en van anderen. Je hoort en ziet alleen nog je eigen pijn. Maar die onmacht... het vechten tegen de bierkaai, de doodlopende weg: alles keert zich ten goede wanneer mensen aangeraakt worden door de Mensenzoon.

Het Effata-verhaal in Mc 7 is een verhaal over herschepping: de grendels van de onmacht en de touwen van het verdriet worden losgerukt. Hier gaat het over de mens die open bloeit, opnieuw op weg gezet; de mens die weer leven kan in verbinding met zichzelf, met God en de hele schepping. Maar aan dit verhaal gaan nog een ander verhaal vooraf. Vanaf Mc 7:24 lezen we dat Jezus vanuit het noordelijkste puntje van Israël naar het Libanese Tyrus reist, nog geen 20 kilometer van de Israëlische grens. Daar gaat Jezus een huis binnen. Maar zijn komst blijft niet lang verborgen. 'Meteen' (*euthus*), zo schrijft Marcus, is er vrouw die smeekt om zijn hulp. Ze is van Syro-Fenicische afkomst, een niet Joodse dus.

Ten einde raad is ze bij Jezus gekomen omdat in haar dochter een vreselijk gevecht gaande is. Een 'demon', zo schrijft Marcus in vers 26, heeft zich vastgezet in haar binnenste, zodat het meisje niet meer functioneren kan. *Daimonion* staat er in het Grieks: een woord dat vaak met duivel of kwade geest wordt vertaald en heel wat bij ons oproept. Maar in wezen gaat het om een van buiten komende macht, die de geestelijke binnenruimte van het meisje dusdanig bezet houdt, dat van een zinvol leven geen sprake meer is, en ze helemaal afgesloten raakt van de buitenwereld.

Marcus zegt niets over specifieke kwalen of symptomen, maar dat het meisje vreselijk lijdt... zoveel is wel duidelijk. Dat er gif bestaat, een venijn dat mensen van binnenuit kapot maakt, weten we wel. We hoeven maar te denken aan de gevaren van alcohol en drugs. Er zijn psychische aandoeningen die een normaal leven bijna onmogelijk maken. Maar dat gevoel: de ervaring dat je tegen je eigen wil bezet gehouden wordt... ook daarin ligt wel een herkenningspunt. Stress, gepieker, zorgen en negatieve gedachten: ze houden je af van echte verbinding met jezelf, met anderen en met de Heer.

Jezus en de Syro-Fenicische staan oog in oog. Ze vraagt hem om alles wat haar dochter zo kwelt uit te werpen, om het weg te nemen van haar. Er hangt een spanning in de lucht. Jezus is zojuist weggetrokken uit de heuvels van Galilea vanwege een discussie met de Farizeeën over de Joodse reinheidswetten. Wat zal Hij nu doen, nu een niet-Joodse zijn hulp vraagt? Er volgt een eigenaardig gesprek.

‘Eerst moeten de kinderen genoeg te eten krijgen; het is niet goed om hun brood af te pakken en het aan de honden te geven’ (Mc 7:27). Het is verhullende taal waarbij de kinderen verwijzen naar Israël en de onreine honden naar de andere volken. *Kurie*, zegt de vrouw. Ze herkent Jezus als Heer. De honden zullen toch wel eten van de kruimels die de kinderen laten vallen. Ze heeft het goed gezien. Gods genade is in Israël aan het licht gekomen. Maar in Jezus zal die genade zich uitspreiden over alle volken. Het levende brood dat neerdaalt uit de hemel zal ook voor deze vrouw gebroken worden. En zo gebeurt het ook. ‘Ga naar huis’, zijn de woorden van Jezus. Daar vindt ze haar dochter, liggend op het bed... niet meer onrustig en bang, niet langer gekweld door pijn. Ontspannen ligt ze daar, en eindelijk is er die verkwikkende slaap.

De reis gaat verder. Dat lezen we in vers 31. Jezus zet de terugreis in naar het meer van Galilea, maar reist nu door het gebied van Decapolis. Een dove man wordt bij Jezus gebracht. Doofheid hoeft vandaag geen onoverkomelijke handicap te zijn. Er bestaat vandaag de dag een hele dovencultuur; er zijn apps, pictogrammen en een heel netwerk aan gebaren-systemen. Maar zonder al die hulpmiddelen, in een wereld waar nog niet veel kennis bestaat over doofheid, raak je al snel opgesloten in je eigen cocon, afgesneden van de horende wereld. Alleen, buitengesloten en geïsoleerd.

De ontmoeting tussen Jezus en de dove man wordt heel compact, in kort staccato verteld. ‘Men smeekte Hem om deze man de hand op te leggen’ (Mc 7:32). Ten eerste zijn er mensen die de eenzaamheid van deze man hebben opgemerkt. De nieuwe dag die opgaat: het begint bij mensen die de pijn van een ander herkennen. Maar tegelijk beseffen deze omstanders heel goed dat zij de man niet genezen kunnen. Ze smeken Hem om de man de handen op te leggen. Het is ontroerend wat hier gebeurt. De bevrijding van deze man begint bij mensen die Jezus vragen om de dove man uit hun dorp te genezen. Mensen die met barmhartigheid naar hem kijken en weten dat alleen Jezus helpen kan.

In vers 33 vertelt Marcus dat Jezus de man ‘apart nam’, ‘weg uit de menigte’. Jezus voelt aan dat het nodig is om hem even weg te halen uit zijn omgeving, los van de context waarin hij zich zo gevangen voelt. Jezus wil niet genezen als een held. Nee, in alle discretie, in het persoonlijk contact van aangezicht tot aangezicht, gebeurt het wonder.

En dan is er een beweging van buiten naar binnen. Jezus treedt naar binnen, om alles wat hem vasthoudt, afsluit en gevangenzet, open te breken. De man wordt aangeraakt. Jezus gaat met zijn vingers in zijn oor en strijkt over zijn oorschelp. Er komt ook speeksel bij kijken. Het contact is heel lichamelijk, alsof alle zere plekken eerst aangeraakt moeten worden. En dan met een diepe verzuchting, en zijn blik naar de hemelen gericht, zoekt Jezus zijn hulp bij zijn Vader en spreekt hij zijn voorbede uit voor deze ene mens. Zoveel genegenheid, zoveel zorg spreekt er uit deze fysieke aanraking tussen Jezus en de dove man.

En pas dan, wanneer de twee echt contact hebben, komt het tot een spreken. ‘*Effata*’, klinkt het. *Effata* is een bevrijdend woord, een Paaswoord. Het is de tweede Aramese uitspraak die we tegenkomen in het Marcusevangelie. Marcus vertaalt het voor de Griekse hoorders met

‘dat betekent “ga open”’. Dit effata herinnert aan het verhaal in Marcus 5, waar Jezus het dochtertje van Jairus redt uit de dood door een vergelijkbaar scheppingswoord. *Talita koem*, had Jezus toen gezegd (Mc 5:41). Ook die Aramese uitdrukking laat Marcus staan. Het betekent ‘meisje sta op’.

Effata, zegt Jezus hier. Ga open. Laat los wat je beperkt, wat je vasthoudt. En dan breekt er voor deze man een nieuwe toekomst aan. De knoop verdwijnt uit zijn tong en de man durft eindelijk te spreken. ‘*Ophos*’, staat er in de Griekse tekst (Mc. 7:35). Dat woord kan ‘normaal’ of ‘goed’ betekenen. In dit verhaal is ‘goed’ de beste vertaling. Zoals God ziet dat het goed is wanneer hij al zijn scheppingswerk heeft voltooid (vgl. Gen 1), zo spreekt deze mens goed na het herscheppende, bevrijdende werk van de Mensenzoon. Hij spreekt misschien niet normaal, zoals anderen mensen spreken, maar wel goed en verstaanbaar. Hij durft zijn stem weer te gebruiken. Niet langer hoeft hij geïsoleerd te leven. Wat gesloten was, is weer opengegaan.

De mensen zijn verbaasd en verwonderd en zeggen tegen elkaar: ‘alles wat hij doet is goed: zelfs doven laat hij horen en stommen laat hij spreken’ (Mc 7:37). En weer dat woord goed, *tov* in het Hebreeuws. Het verbindt dit verhaal met het scheppingsverhaal in Gen 1. Wanneer God spreekt, ontspringt het leven. Dan daalt er water van de bergen, en ontkiemt er nieuw leven. Ook Jezus spreekt hier Scheppingswoorden, woorden die mensen doen herleven. ‘Alles heeft hij wel gedaan’, zegt de Statenvertaling zo mooi. Alles wat Hij doet is goed.

Doven die weer horen kunnen en blinden die weer zien kunnen: doofheid en blindheid verwijzen in Bijbelse taal vaak naar een geestelijk zien en horen, naar de doodlopende wegen waarop wij ons soms bevinden. We zitten vaak zo hopeloos vast, dat we geen toekomst meer zien. Maar juist op die momenten van twijfel en angst, juist wanneer niemand het nog verwacht, splijt God zeeën open en breekt hij de hemelen, zodat onze dove oren weer horen en onze blinde ogen geopend worden. Soms klinkt er woord uit de hemel, zodat je weer zien kan met nieuwe ogen. We zien dat terug in dat mooie loflied uit het boek Jesaja dat we vandaag ook lazen met elkaar.

In een hopeloze situatie, wanneer Israël in 700 vóór Christus onder de voet wordt gelopen door Assyrische machthebbers, schrijft Jesaja een loflied, een lied van hoop, een lied dat zingt van nieuw leven en nieuw begin. Met beelden van ontkiemende lentebloei, schetst Jesaja een toekomst die niemand voor mogelijk houdt.

Jesaja ziet het voor zich: zoals de rotswoestijnen in Israël in het voorjaar weer volstromen met water, zo zal voor het volk Israël een nieuwe toekomst opengaan. Wie tijdens de lente wel eens in de Negevwoestijn geweest is, weet hoe indrukwekkend het is. Rotswoestijnen bestaan uit wadi’s: rivierbeddingen die het grootste deel van het jaar droogstaan, en diepe groeven, ingesleten in eeuwenoude rotsen. Het land is kaal; het enige dat groeien kan zijn wat plukken verdroogd gras tussen de stenen. Maar als het smeltwater afdaalt van de bergen, dan stroomt het hele land weer vol. Het water splijt inderdaad woestijnen; de dorstige, kale grond verandert in een waterplas vol met leven. Jesaja opent de harten van de mensen met zijn lied: zoals de woestijn zingt en juicht, zo zal er voor jullie weer vreugde zijn! Zoals de steppe die bloeit, vol en uitbundig, met witte brem en woestijnrozen, zo zal de hoop ontkiemen in wie wanhopig zijn; wie ziende blind is, zal weer zien; het volk dat doof geworden is voor de Thora, de weg van Gods geboden, zal weer horen.

*Dan zullen blinden de ogen worden geopend,
de oren van doven worden ontsloten.
Verlamden zullen springen als herten,
de mond van stommen zal jubelen:
waterstromen zullen de woestijn splijten,
beken de dorre vlakte doorsnijden.*

Jesaja 35:5-6.

De woorden die Jesaja hier kiest: de taal van het splijten van woestijnen en het doorsnijden van vlakten... het is een subtiele verwijzing naar het splijten van de Rietzee, toen de Heer de Israëlieten voorging, dwars door de diepte van het water en hen losrukte uit de banden van de slavernij. Soms kun je zo vastzitten, dat je geen oog meer hebt voor de kleine veranderingen, voor de toekomst die nu al aan het gebeuren is. Maar het evangelie van vandaag leert ons dat God ons verdriet en onze zorgen kent. Hij wil met zijn genade bij ons binnentreden. Hij wil dat ons hart opengaat voor Hem en zijn bevrijdende weg. Daarom ook dat ene woord: 'Effata'.

Er kunnen zoveel redenen zijn waarom wij mensen vastlopen; er zijn mensen die zoveel hebben meegemaakt, die zo geslagen zijn door het leven, dat ze dichtklappen, stomgeslagen omdat ze niemand meer vertrouwen. Soms kun je zo verwickeld zijn in je eigen zorgen en pijn dat echt horen niet meer lukt. Maar Jezus wil dat wij 'open gaan', dat wij mens zijn zoals Hij dat bedoeld heeft. Ook aan ons zegt Jezus vandaag: laat je angst en je onzekerheid los. Effata! Doe weg dat minderwaardigheidsgevoel. Effata! Laat alle wonden die je pijn deden, van je schouders glijden. Effata! Je mag zijn wie je bent, jij met al je tekortkomingen, je littekens en je verdriet; alles ook dat mooi en wonderlijk is aan jou. Effata! Daar waar mensen opengaan voor God en voor elkaar, daar ontstaat ademruimte, levensruimte, een nieuw begin.

Of zoals de profeet Jesaja het voorzegde: 'Op die dag zullen doven kunnen horen hoe uit het boek wordt voorgelezen, en blinden zullen met eigen ogen zien, bevrijd van duisternis en donkerheid. Dan zullen verdrukten de Heer weer loven, zwakken juichen om de Heilige van Israël. Want het is gedaan met de geweldenaar, voorbij met de spotter' (Jes 29:18-20). Waar Jezus in hun midden komt, en mensen aanraakt, daar wordt het kwaad vermorzeld. Voorbij is de duisternis. Dan kunnen mensen zien met nieuwe ogen, en horen met een nieuwe helderheid. Daar opent zich een nieuw begin. Effata. Ga dus open, laat de bevrijdende stem van Jezus je hart weer vervullen met blijdschap. Zodat je wandelen kunt op de weg die Hij wijst, onder een open hemel en in verbondenheid met je naaste.

Luister naar zijn stem.
Mens, ga open!
Amen.